

הַדָּר HADAR
תורה · עבודה · חסד
ט"ז - י"ז מַרְחֶשְׁוָן תשפ"ו 7-8 נובמבר 2025

מָה בַּפָּרָשָׁה

- אברהם יושב בפתח האוהל ביום חם מאוד, רואה שלושה אנשים מרחוק, ורץ להזמין אותם אליו לנוח ולאכול.
- ה"אורחים" הם בעצם מַלְאָכִים, והם מודיעים לאברהם ולשרה שיצחק יוולד בשנה הבאה.
- ה' מגלה לאברהם שסְדוֹם תיחרב בגלל המעשים הרעים של תושביה.
- אברהם מבקש רחמים על העיר, אבל אין בה מספיק צדיקים כדי להציל אותה.
- לוֹט, אשתו ושתי בנותיו בורחים כשסדום נחרבת באש שיורדת מהשמים.
- אבל אשת לוט מביטה לאחור, והופכת לנציב מלח.
- יצחק נולד כששרה בת 90 ואברהם בן 100.
- שרה מגרשת את ישמעאל ואת הגר.
- ה' מנסה את אברהם ומצווה עליו להעלות את בנו יצחק לְעֹלָה. אברהם ויצחק יוצאים לדרך של שלושה ימים אל ההר שה' מראה להם. ברגע האחרון קורא מלאך לאברהם ואומר לו לא לפגוע ביצחק. באותו רגע אברהם רואה אַיִל שקרניו הסתבכו בשיח, והוא מקריב את האיל במקום יצחק. הסיפור הזה נקרא **עֲקֵדַת יִצְחָק**.

מִדְרָשׁ

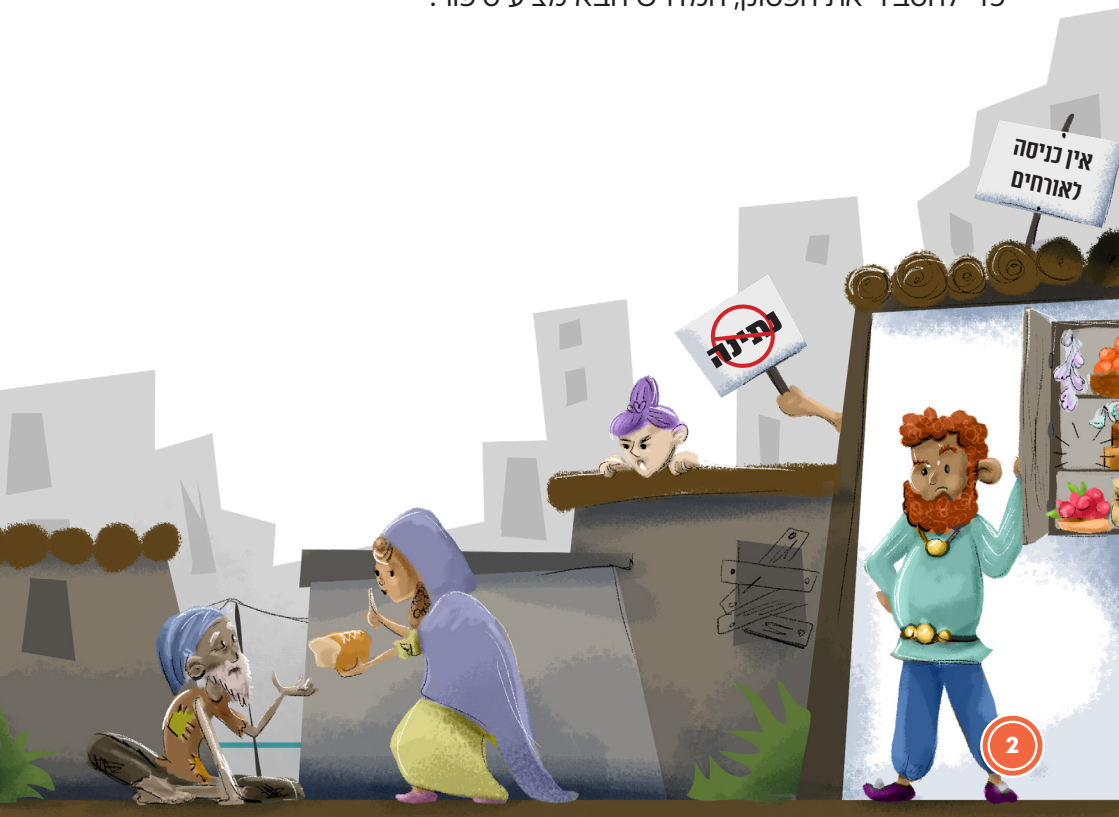
מדרשים הם סיפורים או רעיונות שעוזרים לנו להבין את התורה. הם מגיעים מתוך הקשבה טובה למילים של התורה ולדרך שבה הן נכתבות. כאן ננסה לגלות אילו רמזים המדרש מוצא במילים של התורה, ולחשוב יחד מה הוא רוצה ללמד אותנו.

בראשית יח:כ

וַיֹּאמֶר ה׳ זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד.

לפני שהתורה מספרת לנו שאנשי העיר מנסים לפגוע בלוט ובאורחים שלו – הפסוק מתאר שזעקה עולה מסדום ושתושביה רעים וחוטאים. מה לדעתכם המשמעות של הפסוק? מאיפה, או ממי, באה הצעקה הזאת?

כדי להסביר את הפסוק, המדרש הבא מציע סיפור:

פרקי דרבי אליעזר כ"ה

ר' יְהוּדָה אוֹמֵר, הִכְרִיזוּ בְּסְדוֹם כָּל מִי שֶׁהוּא מַחֲזִיק בְּפַת לֶחֶם עָנִי וְאֶבְיוֹן יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ.

פְּלִיטַת בִּתּוֹ שֶׁל לוֹט הָיְתָה נְשׂוּאָה לְאֶחָד מִגְּדוֹלֵי הָעִיר, וְרָאֲתָה עָנִי אֶחָד מְדַקְדֵּק בִּרְחוֹב הָעִיר, וְעָגְמָה נַפְשָׁהּ עָלָיו שֶׁנֶּאֱמַר "עָגְמָה נַפְשִׁי לָאֶבְיוֹן" (איוב ל:כה).

מֶה עָשְׂתָה? בְּכָל יוֹם הָיְתָה יוֹצֵאת לִשְׁאֹב הָיְתָה נוֹתֶנֶת בַּבַּד שֶׁלָּהּ מִכָּל מְזוֹן בֵּיתָהּ וּמַאֲכֶלֶת לְאוֹתוֹ עָנִי.

אָמְרוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם: הֶעָנִי הַזֶּה, מֵאַיִן הוּא חַי? וּכְשֶׁיָּדְעוּ בַּדָּבָר הוֹצִיאוּ אוֹתָהּ לְהִשָּׂרֵף.

אָמְרָה: רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, עָשֹׂה מִשְׁפָּטִי וְדִינִי מֵאַנְשֵׁי סְדוֹם!

וְעָלְתָה צַעֲקָתָהּ לִפְנֵי כִּסֵּא הַכָּבוֹד. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא "אֵרְדָה נָא וְאֶרְאֶה" (בראשית יח:בא) אִם כְּצַעֲקַת הַנַּעֲרָה הַזֹּאת עָשׂוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם... אֶהְפֹּךְ יְסוֹדוֹתֶיהָ...

- לפי המדרש – מדוע סדום נחרבה?
- האם יש הבדל בין אנשים שמתנהגים לפעמים באכזריות או באנוכיות, לבין חברה שקובעת בחוק שאסור להיות טובים או לעזור לאחרים? מדוע?
- הסיפור על פְּלִיטַת מבוסס על מילה מיוחדת שמופיעה בפסוקים: הַכְּצַעֲקָתָהּ.לפי הפשט, פירוש המילה הוא: "האם כצעקה של העיר סדום." אבל מהי צעקת העיר סדום? המדרש מציע דרך אחרת להבין את המילה "הכצעקתה": "האם כצעקת הנערה הזאת", ומחבר את מהפכת סדום לסיפור של נערה אחת, פְּלִיטַת בת לוט. אולי את הצעקה שלה שמע הקב"ה!

• שְׁאֵלוֹת הַשָּׁבוּעַ •

התשובות לשבע השאלות הראשונות נמצאות בעלייה התואמת בקריאת התורה. התשובות לשאלות 9-8 קשות יותר, ויכולות להימצא בכל מקום בפרשה. התשובה לשאלה 10 נמצאת בהפטרה.

עליות:

1) בראשית יח:א–יד
2) יח:טו–לג
3) יט:א–כ
4) יט:כא–כא:ד
5) כא:ה–כא
6) כא:כב–לד
7) כב:א–כד
הפטרה: מלכים ב', ד:א-לז

בהבלחה!

1. איזו שאלה שואלים האורחים של אברהם?
2. לפי דברי אברהם, אולי יש אנשים צדיקים בסדום. כמה? מהם ששת המספרים שאברהם מזכיר?
3. בפרשה מופיע טעם מקרא נדיר בשם שַׁלְשֶׁלֶת , והוא נראה כך: ֒֒֒ על איזו מילה מופיעה השלשלת?
4. מי הם שני האנשים שהקב"ה "זוכר" בעלייה הרביעית?
5. לכבוד מה אברהם עורך משתה?
6. מה נוטע אברהם בִּבְאֵר שָׁבַע?
7. כמה פעמים מתוארים אברהם ויצחק כ"הולכים יחדיו"?
8. מאין הגיעה הגר?
9. מי מכנה את מי בפרשה בשם "שׁוֹפֵט"?
10. **מההפטרה:** כיצד מצליחה האישה לשלם את חובותיה?

חפשו את התשובות בעמוד 7

• דַּקָּה שֶׁל דִּיוּן •

איך לשחק:

- הנה כמה טיעונים לפתיחת המשחק. התחלקו לשתי קבוצות והכינו מספר טיעונים.
- מומלץ להוסיף רעיונות חדשים לאלה שמובאים כאן.
- כל קבוצה תציג את עמדתה במשך שלושים שניות. הקבוצה המשכנעת ביותר תנצח!

נושא לדיון: לא נכון להטיל עונש על קבוצה שלמה כאשר רק חלק ממנה עשה משהו רע.

מסכים

- זה לא הוגן להישאר בהפסקה בכיתה רק בגלל שחלק מהתלמידים לא התנהגו כראוי. זה יוצר כעס בין הילדים.
- אברהם עצמו חלק על ה': "הֲאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע?!" (בראשית יח:כג), וה' הסכים עם אברהם— כלומר, מספיק שיש בקבוצה כמה שלא לקחו חלק במעשה הרע, כדי לא להעניש את כולם.

לא מסכימה

- לפעמים צריכים להעניש את כולם כדי ללמד את כל הקבוצה לקח.
- אם ידעת שמשהו לא בסדר — למה נשארת בקבוצה?
- להיות חלק מקבוצה פירושו להיות שותף למעשים ולערכים שלה.

תוכן ועריכה: טלי אדלה, אנה לאה ברנשטיין סימפסון, מרה בראונפלד, יצחק ברונשטיין, חנה קופץ, שושי לוקשין, ג'רמי טאביק, איתן טוקה, אפי אונטרמן, ציביה פרנק ויגודה וג'ייסון רוגוף. עיצוב: ג'ן קלוה. איור: רבקה צינמן.
מכון הדר

• פֵּרוּשִׁנוּת •

כך מתחיל סיפור עקדת יצחק:

בראשית כב:א וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם

הפרשנים שלנו שואלים: למה הקב"ה ניסה את אברהם? למה בכלל להעמיד בני אדם בניסיונות? הנה שתי דעות בנושא – נסו להבין מה ההבדל ביניהן!

הרמב"ן מסביר שבניגוד למה שהיינו חושבים, מטרת הניסיון אינה לבחון או להכשיל את האדם:

רמב"ן (ספרד, לפני 800 שנה)

הַמְנַסֶּה יִתְבָּרַךְ יְצַוֶּה בּוֹ לְהוֹצִיא הַדָּבָר מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל לִהְיוֹת לוֹ שְׂכַר מַעֲשֶׂה טוֹב, לֹא שְׂכַר לֵב טוֹב בִּלְבַד...

לפי הרמב"ן, הקב"ה דומה למורה שנותן לתלמידה מבחן בידיעה שהיא תצליח בו – כדי לחזק ולעודד אותה.

- למה לדעתכם הרמב"ן מעדיף לא לומר שהקב"ה פשוט בוחן את אברהם לראות אם הוא יעמוד בניסיון?

גם הר"ן מדגיש שהניסיון נועד לחזק את אברהם ולא לבחון אותו.

ר"ן (ספרד, לפני 700 שנה)

...בְּדֵי שֶׁיִּתְחַזֵּק אֱמוּנָה בְּנֶפֶשׁ הַמְּנֻסֶּה, עַד שֶׁיִּהְיֶה יוֹתֵר חָזָק בַּעֲבוֹדַת ה' יִתְבָּרַךְ.

הר"ן מסביר שכאשר אדם עומד בניסיון קשה – כמו אברהם בעקדת יצחק– האמונה שבתוכו מתחזקת. המעשה שהוא עשה, מעשה של גבורה, יוצר בתוכו את אותה התכונה באופן עמוק יותר.

- האם אתן יכולות לחשוב על חוויה שחיזקה אתכן או הפכה אתכן לאנשים טובים יותר?
- מה דעתכם - האם אנחנו לומדים יותר מחוויות קשות או מחוויות נעימות? מדוע?
- איך הפרשנויות השונות עוזרות לכם להבין טוב יותר את סיפור העקדה?
- אילו שאלות עוד נשארו לכן על הסיפור הזה?

תשובות:

1. "אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ?" (בראשית יח:ט)
2. 50, 45, 40, 30, 20, 10 (בראשית יח:כד–לב)
3. וַיִּתְמַהְמָהּ (בראשית יט:טז)
4. אברהם (בראשית יט:כט) ושרה (בראשית כא:א)
5. ליום גמילת יצחק (בראשית כא:ח)
6. אַשֵּׁל– לפי ר' עזריה במדרש תהלים, שלוש האותיות במילה "אשל" הן ראשי תיבות של הדרכים שבהן אברהם קיים את מצוות הַכְנָסַת אוֹרְחִים: אכילה, שתייה, ליווי (בראשית כא:לג)
7. פעמיים – פעם לפני שיצחק שואל "אַיֵּה הַשֶּׂה", ופעם לאחר מכן (בראשית כב:ו, ח)
8. מצרים (בראשית כא:ט)
9. אברהם קורא לה' "שֹׁפֵט כָּל הָאָרֶץ" (בראשית יח:כה)
10. בזכות מכירת השמן שמילא את כליה בדרך נס (מלכים ב, ד:ז)

תְּפִלָּה

להתפלל על אחרים

בפרשה שלנו מופיעה בפעם הראשונה בתורה המילה **לְהִתְפַּלֵּל**.

בראשית כ:יז-בא:ב

וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹקִים וַיִּרְפָּא אֱלֹקִים אֶת אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאַמְהֹתָיו וַיֵּלֵדוּ:

כִּי עָצֹר עָצַר ה' בְּעַד כָּל רֶחֶם לְבֵית אֲבִימֶלֶךְ עַל דְּבַר שָׂרָה אֵשֶׁת אַבְרָהָם:

וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר:

וַתַּהַר וַתֵּלֶד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֵּן לִזְקֻנָיו...

התפילה הראשונה של אברהם היא בעד הנשים בממלכת אבימלך — שיוכלו ללדת.

ומיד בפסוק הבא, התורה מספרת ששרה, שכל כך רצתה ילד, נכנסת להריון!

בגמרא, רבא לומד מכאן רעיון חשוב:

תלמוד בבלי בבא קמא דף צב עמוד א

כָּל הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דָּבָר, הוּא נַעֲנָה תְּחִלָּה... אֲנָא אָמִינָא מֵהָכָא "וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹקִים וַיִּרְפָּא אֱלֹקִים אֶת אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאַמְהֹתָיו," וּכְתִיב, "וַה' פָּקַד אֶת שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר."

- למה לדעתכם יש כוח מיוחד דווקא כשאדם מתפלל בעד מישהו אחר?
- על מי אתן יכולות להתפלל, חוץ מאשר על עצמכן?
- מה הייתם רוצים שאחרים יחוו — שגם אתם חולמים עליו?

הדר HADAR
תורה · עבודה · חסד

כל הזכויות שמורות למכון הדר. ניתן להעתיק ולצלם למטרות לא מסחריות.
מכון הדר ע"ר | חובבי ציון 25, ירושלים | 02-563-3782 | israel@hadar.org | mechonhadar.org.il